

Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Doma laukums 8A, Rīga, LV-1939, Latvija, tālr. +371 67221848, e-pasts neplp@neplp.lv, www.neplp.lv

2022.GADA SAEIMAS VĒLĒŠANU PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS PERIODA MONITORINGA I STARPZIŅOJUMS PAR PERIODU NO 2022.GADA 1.JŪLIJA LĪDZ 31.JŪLIJAM

IEVADS

2022.gada Saeimas vēlēšanas ir noteiktas 2022.gada 1.oktobrī. Likumdevējs priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanai ir paredzējis speciālu regulējumu, tas ir noteikts Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā. Tā 1. panta 4. punkts nosaka: *“Priekšvēlēšanu aģitācijas periods — laika posms no 120. dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai. Ja Saeima ir atlaista vai atsaukta vai republikas pilsētas dome vai novada dome tiek atlaista, vai tiek izsludinātas atkārtotas vēlēšanas, priekšvēlēšanu aģitācijas periods ir laika posms no vēlēšanu izsludināšanas dienas līdz vēlēšanu dienai.”* Ievērojot minēto, priekšvēlēšanu aģitācijas periods pirms 2022.gada Saeimas vēlēšanām ilgs no 2022.gada 4.jūnija līdz 1.oktobrim. Šī perioda laikā ir piemērojamas Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma normas.

NEPLP atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 57. un 60. pantā noteiktajai kompetencei uzrauga, lai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievērotu Satversmi, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu, kā arī citus likumus, tostarp Priekšvēlēšanu aģitācijas likumu, jo saskaņā ar Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 35.pantā noteikto viens no NEPLP uzdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir uzraudzīt, lai priekšvēlēšanu aģitācijas materiāli elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmās, kā arī pakalpojumos pēc pieprasījuma tiktu izvietoti atbilstoši Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasībām, kā arī, lai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievērotu likumos noteiktos aizliegumus un uzliktos pienākumus, piemēram, attiecībā uz objektivitātes, neitralitātes un viedokļu daudzveidības nodrošināšanu elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un pakalpojumos.

I. ELEKTRONISKO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU MONITORINGS

NEPLP pēc savas iniciatīvas veic pastāvīgu elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmu, kā arī pakalpojumu pēc pieprasījuma monitoringu. Monitoringa veikšanai tiek izmantoti divi monitoringa rīki – visu programmu monitoringa rīks, kurā pieejamas vairāk nekā 60 Latvijā izplatītas radio un televīzijas programmas, kā arī specifiski priekšvēlēšanu aģitācijas periodam paredzēts monitoringa programmatūras rīks, kurā identificēti raidījumi un to fragmenti, kas saistīti ar vēlēšanām, deputātu kandidātiem un politisko spēku līderiem. Kopumā laika periodā no 2022.gada 1.jūlija līdz 31.jūlijam analizēti ne mazāk **2700 audio un audiovizuāli sižeti, monitorējot ne mazāk kā 750 raidstundas.**

Monitoringa mērķis ir pārbaudīt, vai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievēro Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 3. panta pirmajā daļā noteikto slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas aizliegumu un citus likumā noteiktos pienākumus, ierobežojumus un aizliegumus.

II. KOMERCIĀLIE ELEKTRONISKIE PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI

1. Radio programmas

Veicot radio programmu monitoringu, NEPLP izlases kārtībā monitorēja vairākas radio programmas, izvēloties medijus, kuru programmās ir būtisks ziņu raidījumu vai ar politiskām aktualitātēm saistītu raidījumu īpatsvars un kas ir populāri dažādās auditorijās. Priekšvēlēšanu aģitācijas periodā lielākoties monitorētas šādas komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmas: Baltkom radio, Skonto, Star FM, Radio SWH Plus, TOP RADIO, Divu krastu radio, Autoradio Latvija, SkontoPlus, Kurzemes radio, kā arī citas radio programmas.

Komerčiālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās jūlija mēnesī netika konstatēts, ka būtu izplatīti informatīvi analītiski raidījumi, kuros tiktu aplūkotas arī politiskās aktivitātes piedaloties politiķiem, ekspertiem un nozaru pārstāvjiem.

Monitoringa rezultāti liecina, ka politisko partiju nosaukumi izskan saistībā ar 14.Saeimas vēlēšanām. Taču politisko spēku atspoguļojums uzskatāms par vispārīgu, neizceļot nevienu politisko spēku. Ministru prezidenta un dažādu ministru uzvārdu relatīvi bieža pieminēšana ziņu raidījumos jūlijā ir izskaidrojama ar valdības un ministriju aktualitātēm, par kurām nepieciešams informēt sabiedrību.

Izvērtējot monitoringā konstatēto, secināms, ka politisko partiju, partiju apvienību un atsevišķu politiķu atspoguļojums komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās priekšvēlēšanu aģitācijas perioda otrajā mēnesī (jūlijā) kopumā turpinājās iepriekšējā mēneša tendences un galvenokārt bijis saistītas ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, ģeopolitisko situāciju pasaulē, gaidāmajiem izaicinājumiem rudenī attiecībā uz ievērojamo cenu pieaugumu. Tāpat atspoguļota informācija par konkrētās dienas vai nedēļas notikumiem, kā arī ar atsevišķu politiķu darbībām un izplatītajiem paziņojumiem, atspoguļoti viedokļi, publiski paziņojumi un komentāri saistībā ar politisko spēku vēlēšanu programmās iekļautajiem solījumiem un iespējām tos sasniegt.

Lielākoties komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās politiskie spēki pieminēti tikai ziņu un informatīvo raidīju ietvaros, tiem dienas laikā vairākkārtīgi atkārtojoties, programmu ietvaros arī jūlija mēnesī nav izvietoti atsevišķi īpaši vēlēšanu tematikai veidoti raidījumi un priekšvēlēšanu debates. Vienlaikus secināms, ka radio programmās izplatīta informācija par politiskajiem spēkiem kopumā ir neitrāla.

Laika periodā no 2022.gada 1.jūlija līdz 31.jūlijam komerciālo radio programmu saturā NEPLP nav konstatējusi Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumus. Par minēto periodu NEPLP nav saņēmusi iesniegumus vai sūdzības par iespējamu slēptu priekšvēlēšanu aģitāciju vai citiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem.

2. Televīzijas programmas

Komerčiālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas programmu, tāpat kā radio programmu, monitorings tika veikts izlases veidā, izvēloties programmas, kurās tika izplatīti dažādi ziņu vai diskusiju raidījumi, kuros atspoguļota jaunākā informācija un politiskās aktualitātes. Priekšvēlēšanu aģitācijas periodā galvenokārt tika veikts šādu komerčiālo televīzijas programmu monitorings: ReTV, 360TV, TV24, TV3 un citu.

Monitoringa dati norāda, ka, līdzīgi kā radio programmās, arī televīzijas programmās politisko partiju un deputātu kandidātu atspoguļojums galvenokārt bija saistīts ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, konkrētās dienas vai nedēļas aktualitātēm, kā arī atsevišķu partiju vai politiķu veiktajām darbībām un izplatītajiem paziņojumiem. Televīzijas raidījumos ir novērojama plašāka atspoguļoto notikumu analīze, iesaistot dažādus viedokļu paudējus, tostarp nozaru ekspertus u.tml. Līdz ar to pretēji novērotajai tendencei radio programmu saturā, televīzijas raidījumu veidotāji mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz auditorijai.

Monitoringa rezultāti liecina, ka politisko partiju nosaukumi, kā arī atsevišķu deputātu kandidātu uzvārdi izskan lielākoties saistībā ar aktuālajām tēmām sabiedrībā. Raidījumu laikā tiek minēti attiecīgo ministru vārdi, uzvārdi, par kuru darbības jomu ir saruna. Televīzijas programmās informācija saistībā ar 14. Saeimas vēlēšanām nav ļoti izvērsta, bet programmas saturs vairāk vērsts uz cilvēku informēšanu par aktualitātēm Latvijā. Dažos raidījumos tiek minēti attiecīgā brīža politisko partiju reitinga rezultāti, kā arī nosauktas politiskās partijas, kas iesniegušas savu kandidātu sarakstus. Visplašāk politiskie spēki un deputātu kandidāti tiek pieminēti programmā “TV24” – raidījumi, kuros visbiežāk tiek iesaistīti arī politisko partiju nosaukumi un deputātu kandidāti ir “Preses klubs”, “Nedēļa. Post Scriptum”, “Nacionālo interešu klubs”, “Dienas personība”, “Ziņu Top 5”, “Kārtības rullis”, “Kur tas suns aprakts” un “Vēlais ar Streipu”.

Programmās “ReTV” un “TV3” politiskās partijas un atsevišķi to pārstāvošo politiķu viedokļus par aktuālajām tēmām lielākoties ir iekļautas ikdienas ziņu pārraidēs un rīta programmās, bet ne tikai. Piemēram, programmā “ReTV” demonstrēts raidījums “Nedēļa Latvijā”, kurā, raksturojot aktuālos jautājumus valstī, pieminēti arī politiskie spēki un to pārstāvji. Ņemot vērā programmas specifiku, programmā “ReTV” lielākoties atspoguļotas aktualitātes reģionos un politiskie spēki tiek pieminēti, identificējot konkrēto pašvaldību amatpersonas un to pārstāvētos politiskos spēkus.

Atsevišķos komerčiālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas programmu raidījumos tiek sniegta informācija arī par politisko spēku reitingiem, tomēr nav konstatējams, ka kāds politiskais spēks tiktu īpaši pozitīvi vai negatīvi izcelts, pieejamā informācija demonstrēta neitrāli.

Laika periodā no 2022.gada 1.jūlija līdz 31.jūlijam komerčiālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas programmās nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes. Par šajā laika posmā izplatīto minēto televīzijas programmu saturu NEPLP nav saņēmusi skatītāju iesniegumus vai sūdzības par iespējamām Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem.

3. Pakalpojumi pēc pieprasījuma

Pakalpojumu pēc pieprasījuma, tāpat kā televīzijas un radio programmu, monitorings tika veikts izlases veidā. Īpaša uzmanība pievērsta tādiem pakalpojumiem pēc pieprasījuma kā “Delfi TV”, “www.retv.lv/raidijumi”, “www.xtv.lv”, “Latvijas ziņas”. Secināts, ka pakalpojumos pēc pieprasījuma nereti tiek izvietota informācija un raidījumi, kas tikuši demonstrēti televīzijas programmās, tomēr tiek nodrošināti arī speciāli pakalpojuma pēc pieprasījuma formātam veidoti raidījumi, tajā skaitā arī ziņu raidījumi.

Sabiedrībai aktuālas tēmas, tajā skaitā tēmas, kas saistītas ar politiskajām aktualitātēm, atspoguļotas, piemēram, raidījumā “Spried ar Delfi”. Priekšvēlēšanu aģitācijas perioda laikā raidījumā piedalījušies gan ministri, gan dažādu nozaru pārstāvji. Tāpat aktualitātes atspoguļotas arī pakalpojumā pēc pieprasījuma “Latvijas ziņas”, piemēram raidījuma “Labāk zināt” ietvaros analizēti arī jautājumi, kas saistīti ar vēlēšanu tematiku, piemēram, viena no raidījuma tēmām bijusi “Bailes no vēlēšanām. No kā tik ļoti baidās politiķi?”, kurā tikuši apskatīti iespējamās problēmas, ar kurām 14.Saeimai nāksies saskarties un iespējamā sabiedrības reakcija uz piedāvātajiem risinājumiem. Raidījuma ietvaros aplūkotas arī citas tēmas, kas saistītas ar ģeopolitisko situāciju pasaulē un mazākumtautību pārstāvju tiesībām Latvijā.

Kopumā nav konstatēts, ka kāds politiskais spēks raidījumu ietvaros būtu īpaši izcelts pozitīvā vai negatīvā aspektā, slēpta priekšvēlēšanu aģitācija nav konstatējama.

III. SABIEDRISKIE ELEKTRONISKIE PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI

Sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem jānodrošina informācijas atspoguļošana tā, lai katrs sabiedrības loceklis varētu veidot pamatotu un brīvu viedokli. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3.panta ceturtā daļa noteic: *“Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievēro objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti.”* Savukārt šī panta pirmā daļa noteic, ka *“sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi no politiskas, ekonomiskas, atsevišķu interešu grupu un citādas iejaukšanās to darbā.”*

Ar minētajām tiesību normām likumdevējs ir uzsvēris sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu veidoto programmu nozīmi un ietekmi sabiedrības viedokļa veidošanā par aktualitātēm politikā, ekonomikā, sociālajā un izglītības jomā, aizsardzības u.c. jautājumos. Līdz ar to likumdevējs ir noteicis sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem sevišķi augstus standartus programmu un raidījumu veidošanā, neietekmējoties no kādas konkrētas sabiedrības grupas interesēm, bet gan rūpējoties par visas sabiedrības interesēm un vajadzībām. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums nosaka konkrētus uzdevumus, kas izpildāmi sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, veidojot to radio un televīzijas programmas un pakalpojumus. Aģitācijas perioda laikā tika veikts gan sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu, gan pakalpojuma pēc pieprasījuma monitorings.

Kopumā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās izvietotais saturs priekšvēlēšanu periodā bijis koncentrēts uz dažādu nozaru un sabiedrībā aktuālu problēmu atspoguļošanu, vienlaikus skatītāji un klausītāji tikuši informēti par priekšvēlēšanu un citām

aktualitātēm regulāros ziņu izlaidumos – sniegta informācija par Centrālās vēlēšanu komisijas darbu, politisko spēku iesniegtajiem partiju kandidātu sarakstiem un tajos iekļautajiem politiķiem, kā arī partiju programmās iekļautajiem plānotajiem darbiem un solījumiem.

Jūlija mēnesī programmā “Latvijas Radio 1” nav novērojamas būtiskas atšķirības politisko aktualitāšu atspoguļošanā no jūnija mēnesī konstatētā. Netiek veidoti atsevišķi diskusiju vai cita formāta raidījumi, kas būtu īpaši veltīti priekšvēlēšanu tematikai. Jūlija mēnesī publicitātes ziņā “Latvijas Radio 1” bija vadošā politisko partiju publicitātes programma starp visām Latvijā esošajām sabiedriskajām un komerciālajām radio programmām.

Tādos raidījumos kā “Rīta intervija” un “Labrīt” īsu telefona zvanu interviju formātā, turpina atspoguļot esošo ministru vai atbildīgo politiķu viedokļus par aktuāliem tematiem, piemēram, ar Covid-19 saslimušo personu skaita palielināšanos un atbildīgo iestāžu un sabiedrības gatavību rudens periodam, par budžeta jautājumiem, Latvijas Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, obligāto militāro dienestu, par pensiju indeksāciju, augsto inflāciju, drošību Latvijā un pasaulē. Politiskā tematika tiek atspoguļota Ziņās un informatīvos raidījumos “Labrīt!”, “Dienas notikumu apskats”, “Rīta intervija”, “Brīvais mikrofons”, “Rīta temats”, “Pusdiens” un “Krustpunktā”.

Jūlija mēneša sākumā ziņu raidījumos parādās aktuālā informācija par dažu partiju paziņotajiem līderiem un ministru prezidenta amata kandidātiem, tāpat mēneša vidū un beigās ziņu raidījumos sāk parādīties informācija par pirmajām partijām, kuras oficiāli iesniegušas partiju sarakstus. Savukārt raidījumā “Krustpunktā” tiek apskatīti dažādi vispārīgi temati gan par politiku, partijām, valdības darbu, pasaulē notiekošo, taču politisko spēku atspoguļojums vērtējams kā vispārīgs.

2022.gada jūlija mēnesī LTV1 bija vadošā televīzijas programma partiju publicitātes nodrošināšanā ar vislielāko dažādu politisko spēku aktivitāšu atspoguļojumu. Politiskās aktivitātes tiek atspoguļotas proporcionāli, neizceļot kādu atsevišķu politisko spēku. Lielākoties programmās LTV1 un LTV7 politisko partiju publicitāte ir nodrošināta ar ziņu raidījumu starpniecību, kurās tika atspoguļotas gan atbildīgo ministru, gan politiķu viedokļi par aktuālajiem tematiem Latvijā un pasaulē, piemēram, iespējamā enerģētiskā krīze, gāzes apgāde ziemas periodā, pensiju indeksācija, apkures un elektroenerģijas apmaksas kompensācijas, drošības aspekti Latvijā un pasaulē.

Vienlaikus konstatējams, ka programmu ietvaros tiek izplatīti arī cita veida raidījumi, to atkārtojumi un, izvērtējot šajos raidījumos demonstrēto informāciju, raidījumu viesus, apstākļus, kas liecina par raidījuma viesu nepārprotamu saistību ar politiskajiem spēkiem, kas pieteikuši dalību 14.Saeimas vēlēšanās, Padome ir uzsākusi divus administratīvā pārkāpuma procesus par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem, kas saistīti ar slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas izvietošanu televīzijas programmās.

IV. SECINĀJUMI

NEPLP konstatē, ka politisko spēku aktivitāte otrajā aģitācijas perioda mēnesī nav būtiski palielinājusies. Daļa politisko spēku savas priekšvēlēšanu kampaņas turpina aktīvi veikt citās platformās, tostarp interneta vidē, izvietojot dažādas reklāmas un publicējot partijas, partiju apvienības vai atsevišķu deputātu kandidātu viedokļus u.c. informāciju.

Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, kas visaktīvāk nodrošinājuši politisko aktualitāšu atspoguļojumu un politiķu līdzdalību raidījumos ir VSIA “Latvijas televīzija”, SIA All Media Latvia, SIA “Vidzemes televīzija”, AS “TV Latvija”, VSIA “Latvijas Radio”, AS “Radio SWH”, AS “Kurzemes radio”, SIA “Baltkom radio”, AS “Delfi”. Savukārt visbiežāk pieminētie politiskie spēki – “Attīstībai/PAR”, “Jaunā Vienotība” un “Nacionālā apvienība”.

Kopumā periodā no 1.jūlija līdz 31.jūlijam elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un pakalpojumos tikuši atspoguļoti gan atsevišķu politiķu viedokļi, darbības, gan diskusijas par dažādiem jautājumiem un aktualitātēm. Programmās izvietoti ziņu raidījumi, kuros bieži iekļautas intervijas. Izvērtējot elektronisko plašsaziņas līdzekļu demonstrētos raidījumus, konstatēts, ka raidījumi veidoti profesionāli, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos raidījumu veidošanas principus, kā arī nodrošinot viedokļu daudzveidību. Apmaksāta aģitācija elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās tiek izvietota atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam.

Laika periodā no 2022.gada 1.jūlija līdz 31.jūlijam NEPLP ir konstatējusi divus iespējamus Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumus. Par šajā laika posmā konstatētajiem iespējamajiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem NEPLP ir uzsākusi administratīvo pārkāpumu procesus un pieprasījusi elektroniskajam plašsaziņas līdzeklim sniegt paskaidrojumus.